

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ МАЛИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.

Сосонна А.Ю., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Фартушняк**
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

У сучасних умовах глобалізації світової економіки та євроінтеграційних процесів в Україні питання доступу малих підприємств до європейських фінансових інструментів набуває особливої актуальності.

Малі та середні підприємства (МСП) у глобалізованій економіці відіграють ключову роль, визначаючи свою стратегічну роль у зовнішньоекономічній діяльності. Зростає кількість МСП, які розглядають зовнішню економічну діяльність як основну альтернативу розвитку бізнесу, що сприяє їх конкурентоспроможності. У багатьох країнах МСП часто зосереджуються на внутрішньому ринку, але їхня роль у ринковій економіці є критичною. Становлення та розвиток малого підприємництва є важливою проблемою економічної політики, особливо в умовах нормального ринкового механізму. Темпи економічного зростання, якість ВВП та його структура значною мірою визначаються МСП. Мале та середнє підприємництво становить основу економіки більшості розвинених країн світу, забезпечуючи до 60-70% робочих місць та значну частку ВВП. Ці країни заохочують та підтримують МСП через різноманітні державні програми [1].

Одним із ключових індикаторів ефективності діяльності підприємств будь-якого масштабу, зокрема малих і мікропідприємств, виступає показник створеної доданої вартості (рис. 1). Саме він відображає реальний внесок суб'єкта господарювання у формування національного доходу, характеризує рівень продуктивності праці, ефективність використання ресурсів і здатність підприємства генерувати економічну цінність у процесі виробництва чи надання послуг. Високий рівень доданої вартості свідчить про конкурентоспроможність підприємства, його здатність створювати якісний продукт і забезпечувати стає економічне зростання.

В Україні, особливо в контексті післявоєнної відбудови та поглиблення інтеграції до Єдиного ринку Європейського Союзу, розвиток малого бізнесу є критичним фактором економічного відновлення, модернізації виробничих потужностей та підвищення конкурентоспроможності національної економіки [3].

Угода про асоціацію між Україною та ЄС, ратифікована у 2014 році, відкрила перед українськими підприємцями безпрецедентні можливості для отримання фінансової підтримки з європейських джерел.

Проте, незважаючи на широкі можливості, що відкриваються європейськими програмами, рівень залучення українських МСП залишається недостатнім.

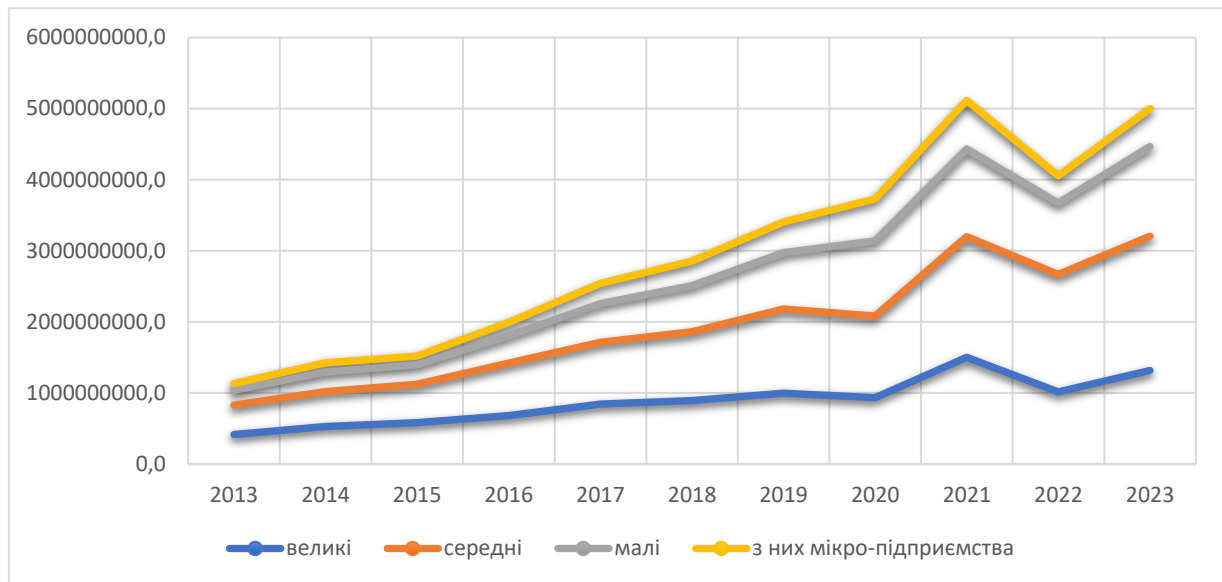

Рис. 1. Додана вартість за витратами виробництва суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за видами економічної діяльності

Джерело: побудовано на підставі [2]

Ключовими бар'єрами є низька поінформованість підприємців про існуючі інструменти та умови участі в них. Крім того, значна кількість МСП стикається з браком кваліфікованих кадрів для підготовки складних проєктних заявок, мовними бар'єрами та труднощами у пошуку партнерів у країнах ЄС. Вагомою перешкодою також є відсутність власних ресурсів для співфінансування проєктів, що є вимогою багатьох європейських програм [4].

Для України доступний широкий спектр програм ЄС (Horizon Europe, Creative Europe, Erasmus+ та інші), які пропонують значну грантову підтримку, зокрема для бізнесу. Представники України можуть брати участь у конкурсах цих програм на рівних умовах з аплікантами з інших асоційованих країн. У відповідь на війну та процес вступу до ЄС, Єврокомісія запровадила для України новий спеціальний фінансовий механізм — Ukraine Facility, який забезпечить узгоджену підтримку на відновлення та модернізацію у розмірі до 50 млрд євро на період 2024-2027 років [6].

UIF (Ukraine Investment Framework) - друга складова Ukraine Facility. Основним механізмом є зниження ризиків для міжнародних фінансових організацій та українських банків при мобілізації фінансування приватного сектору. Забезпечує бізнес додатковим фінансуванням для операційної діяльності та капітальних витрат, сприяє зниженню вартості фінансування та полегшує доступ до беззаставного/покращеного кредитування та надає технічну допомогу з підготовки проєктів і має грантову компоненту для зменшення фінансового навантаження [3].

Європейські фінансові інструменти доступні в різних формах — від кредитів та грантів на розвиток і модернізацію до фінансування індивідуальних освітніх візитів.

Їх використання має багатовимірний позитивний вплив на розвиток малого підприємництва в Україні в таких напрямках:

- підвищення прозорості ведення бізнесу;
- залучення ресурсів для власного розвитку;
- формування позитивної репутації та маркетингу;
- отримання нового досвіду щодо ринків продукції;
- можливість обміну досвідом та копіювання найкращих європейських практик;
- налагодження нових партнерських відносин [4].

Отже, доступ українських малих та середніх підприємств до європейських фінансових інструментів є фундаментальним елементом для економічного відновлення, модернізації та поглиблення євроінтеграції України.

Незважаючи на існуючі бар'єри, такі як низька поінформованість та відсутність ресурсів для співфінансування, що обмежують повне використання цього потенціалу, Європейський Союз надає безпрецедентні можливості. Запровадження нових потужних механізмів, зокрема Ukraine Facility, поряд із широким спектром уже доступних програм, створює міцну основу для подолання існуючих перешкод.

Таким чином, ефективне освоєння цих фінансових інструментів є не просто можливістю, а стратегічним імперативом. Воно дозволить прискорити трансформацію бізнесу, підвищити його конкурентоспроможність та забезпечити повноцінну інтеграцію української економіки в єдиний ринок ЄС.

Інформаційні джерела

1. Мельник К. Малий та середній бізнес як основа розвитку сучасної світової економіки. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48398/1/%D0%9C%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9A%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0.pdf> (дата звернення: 04.11.2025).
2. Офіційний сайт Держкомстатистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення: 03.11.2025)
3. Практичний посібник для підприємців. URL: <https://investportalua.com/wp-content/uploads/2024/09/upd-upd.-praktichnij-posibnik.pdf> (дата звернення: 04.11.2025).
4. Європейські інструменти для розвитку малого та середнього бізнесу України. URL: <https://oda.zht.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/YEvropejski-instrumenty-dlya-rozvytku-malogo-ta-serednogo-biznesu-Ukrayiny.pdf> (дата звернення: 04.11.2025).
5. Фонди ЄС для України. URL: https://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/icps_eu_funds.pdf (дата звернення: 04.11.2025).
6. Кобеля-Звір М. Я. Грантові програми Європейського Союзу для України в умовах війни. *Підприємництво і торгівля*. 2024. №40. С. 63-64. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/1575/1485> (дата звернення: 04.11.2025).